
İNCELEMELER

KKTC'DE YABANCILARIN SINIR DIŞI EDİLMESİ

Dr. Arzu ALİBABA*

1. KKTC Hukukunda Yabancı Kavramı

Yabancı kavramı tanımlanırken genellikle “yurttaş”¹ kriterinden hareket edilmektedir. Buna göre, belirli bir devlet açısından, o devlete yurttaşlık bağıyla bağı olmayan herkes yabancı olarak kabul edilmektedir². Dolayısıyla, yabancı ve yurttaş kavramları birbirlerinin varlık nedenini oluşturmaktadır.

Yaşadıkları Ülkenin Yurttaş Olmayan Bireylerin İnsan Hakları Deklerasyonu md. 1'e göre; ülkesinde bulunduğu devletin vatandaşı olmayan her birey bu deklerasyon kapsamında yabancıdır³. Bu tanımdan hareketle kişinin yabancı sayılabilmesi için, belli bir devletin ülkesinde bulunması gerektiği anlamı çıkarılabilir. Ancak, meseleye genel olarak bakıldığında, kuramsal olarak bu durumun zorunlu olmadığı görülür. Kişi, yurttaş olduğu devletin ülkesinde bulunurken de başka devletler açısından yabancı statüsündedir⁴. Şunu belirtmek gerekir

* Doğu Akdeniz Üniversitesi Devletler Özel Hukuku Anabilim Dalı.

1 KKTC mevzuatında “yurttaş” kavramı kullanıldığından, açıklamalarımız bu kavram kullanılarak yapılacaktır.

2 AYBAY, *Yabancılar Hukuku* 2. Bası, İstanbul, 2007, 14. Ayrıca bkz. ÇELİKEL/GELGEL, *Yabancılar Hukuku* 14. Bası, İstanbul, 2008, 17; ASAR, *Türk Yabancılar Mevzuatında Yabancı ve Hakları* 2. Bası, Ankara, 2004, 7.

3 Declaration on the Human Rights of Individuals Who are not Nationals of the Country in which They Live, www.unhchr.ch, 18/09/2007.

4 AYBAY (dn. 2), 14.

ki, Doktrinde, yabancı devlet vatandaşları, vatansızlar, mülteciler gibi farklı yabancı türlerinden söz edilmektedir⁵.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) hukukuna baktığımızda, yabancı kavramının “KKTC Yurttaşlık Yasası’nda⁶ (Yurttaşlık Yasası)” ve “Yabancılar ve Muhaceret Yasası’nda⁷ (Yabancılar Yasası)” tanımlandığını görürüz. İki tanım farklılık göstermekle birlikte, temelde “yurttaş” kriterine dayanıldığını söylemek mümkündür. Yurttaşlık Yasası yabancı kavramını, KKTC yurttaşı olmayan bir kişi olarak tanımlamıştır. Yabancılar Yasası ise, KKTC yurttaşı olmayanların yanı sıra, “Kıbrıs Yerlisi” olmayanları da yabancı kabul etmiştir. Bu noktada Kıbrıs Yerlisi’nden ne anlaşılması gerektiğini açıklığa kavuşturmak lâzımdır. Yabancılar Yasası md. 2/1’e göre:

“Yabancı bir ülkede bulunduğu ve kısıtlı olmadığı bir sırada, bir yurttaşlık belgesi almak suretiyle veya kendi isteği ile veya resmi bir eylem sonucu 5 Kasım 1914 tarihinde veya ondan sonraki bir tarihte, bulunduğu yabancı ülke yurttaşlığına girmemiş bulunan ve:

- (a) Kıbrıs’ta doğan veya babası Kıbrıs’ta doğan; veya*
- (b) 1914-1943 Kıbrıs (İlhak) Emirnamelerine veya 1948 İngiliz Yurttaşlık Yasası veya onu değiştiren veya onun yerini alan herhangi bir yasa uyarınca, Vali tarafından verilen bir yurttaşlık belgesine dayanılarak İngiliz Uyruğu Statüsünü elde eden; veya*
- (c) Yukarıdaki paragraflar kapsamına giren bir kişinin karısı olup yetkili bir mahkeme kararıyla veya bir ayrılık sözleşmesi uyarınca kocasından ayrı yaşamayan; veya*
- (d) Yukarıdaki paragraflar kapsamına giren bir kişinin on sekiz yaşını doldurmamış evladı, üvey evladı veya yasal biçimde edinilmiş evlatlığı olan,*

herhangi bir kişiyi anlatır.”

Yasa koyucu tarafından oldukça karmaşık bir şekilde ifade edilen Kıbrıs Yerlisi tanımını biraz sadeleştirerek açıklamanın yerinde olacağı kanaatindeyiz. Buna göre; kendisi veya babası Kıbrıs’ta doğan veya

⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. AYBAY (dn. 2), 19 vd.

⁶ R.G. Sayı: 52, Sayı 25/1993.

⁷ Sayı 13/1952, Fasil 105.

İngiliz Valisinin verdiği bir yurttaşlık belgesiyle İngiliz yurttaşlığını alan veya bu kişilerden birinin karısı ya da reşit olmamış evlâdı/üvey evlâdı/evlâtlığı olan kimse, yabancı ülkede bulunup bu ülkenin yurttaşlığını almamışsa, Kıbrıs Yerlisi sayılır. Dikkat edilecek olursa, Kıbrıs adasıyla bir şekilde ilgisi olan kişiler, KKTC yurttaşı olmasalar dahi yabancı sayılmamışlar ve Kıbrıs Yerlisi olarak kabul edilmişlerdir.

Şunu belirtmek gerekir ki, her iki yasada yabancı kavramının farklı düzenlenmiş olması kabul edilebilir birşey değildir ve esasen kişi ile devlet arasında hukuki⁸ ve siyasi bağ olarak tanımlanabilecek yurttaşlığın varlık nedeni olan yabancılık kavramı tanımlanırken böyle bir yöntem seçilmiş olması eleştiriye açıktır. Yurttaşlık Yasası daha yeni tarihli bir yasadır; fakat, Yabancılar Yasasına göre genel yasa niteliğindedir. Bu durum meselenin çözümünü güçleştirmektedir. Kanatımızca "Kıbrıs Yerlisi" gibi bir kavramı karmaşık bir tanımla ortaya koyduktan sonra, bir de bu gruba giren kişileri yabancı saymamak doğru olmamıştır. Türk hukukunda olduğu gibi, sadece yurttaş sayılmayan kişileri yabancı saymanın⁹ daha yerinde olacağını düşünmekteyiz.

Yukarıda belirtilen tartışma konusu bir kenara bırakılacak olursa, KKTC mevzuatına göre, hem KKTC yurttaşı olmayanlar, hem de Kıbrıs Yerlisi tanımına dahil olmayanlar yabancı olarak kabul edilmektedirler. Yabancılar Yasası ayrıca, "geçici sakin" ve "göçmen" kavramlarını tanımlarken, bu kişilerin yabancı olduklarını belirtmiştir¹⁰.

Bir kimsenin sınır dışı edilebilmesi için, o kimsenin yabancı olması; diğer bir ifadeyle, yurttaş olmaması gerekir. Buna göre, hiçbir yurttaş, isteği dışında Devlet sınırları dışına çıkarılamaz ve aynı şekilde girmekten alıkonulamaz. Hâl böyle olunca, sınır dışı etme müessesesini çalıştırabilmek için kimin yurttaş, kimin yabancı olduğunun tespiti gerekmektedir. Tabii ki KKTC hukukunda yabancı kavramından hem yurttaş olmama, hem de Kıbrıs Yerlisi olmamayı anlamak gerektiğini bir kez daha vurgulamak yerinde olacaktır; çünkü, aşağıda KKTC mevzuatından hareketle sınır dışı etme müessesesi incelenirken görü-

⁸ European Convention on Nationality art. 2 için bkz. <http://convention.coe.int>, 18/09/2007.

⁹ "Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkındaki Kanun'un 3. maddesinde yabancı, Türk Vatandaşlık Kanunu'na göre Türk vatandaşı sayılmayan kişi olarak tanımlanmıştır.

¹⁰ Yabancılar Yasası md. 2/1.

lecektir ki, Kıbrıs Yerlileri, tıpkı yurttaşlar gibi, sınır dışı edilemeyecek kişiler arasında yer almaktadırlar. Yurttaş sınır dışı edilmez prensibi genel kabul gören ve hem milletlerarası¹¹ hem de milli düzenlemelerde yer almış bir prensiptir. Bu bağlamda söz konusu prensip, T.C. Anayasası'nda olduğu gibi (md. 23), KKTC Anayasası'nda da (md. 22) yer bulmuştur. KKTC mevzuatına bakıldığında, Anayasanın yanı sıra, Yabancılar Yasası md. 14/5/a'da, her ne kadar ne amaçla söz konusu maddede yer aldığı tartışmalı olsa da¹², "...sınır dışı edilecek kişinin, sınır dışı edilme emrinin verildiği anda, yabancı bir Devlet yurttaşı olması gerekir" şeklindeki düzenleme dikkati çekmektedir.

2. KKTC Hukukunda Sınır Dışı Müessesesi

Kişi dokunulmazlığı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi¹³ ve Avrupa İnsan Hakları ve Ana Hürriyetlerini Koruma Sözleşmesi¹⁴ ve Eklerinde düzenlenerek güvence altına alınmış bir ilkedir. Türk hukukunda, yabancılar için bu güvencenin temelini Anayasa md. 17 vd. maddelerinde bulmak mümkündür. KKTC hukukunda ise, Anayasa md. 14 vd. kişi dokunulmazlığı ve kişi özgürlüğü ile güvenliğini koruma altına almıştır. Adı geçen 14. maddeye göre; "Herkes, barış, güven ve huzur içinde yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir".

Anayasa hükmünden anlaşılacağı üzere, kişi dokunulmazlığı bakımından yurttaş ile yabancının eşit olduğu kabul edilmiştir. Ancak, yukarıda da belirtildiği gibi, yurttaş sınır dışı edilmez prensibiyle bu eşitlik yabancılar aleyhine bozulmuştur.

Kişi dokunulmazlığı bir ilke olmakla birlikte, bu ilke karşısında bir başka ilke olan "ülkesel egemenlik" vardır. Bu da, devletin ülkesi üzerinde münhasır yetkilerle donatılmasına yol açmıştır. Devletin ülkesel yetkileri, her türlü yasama, yürütme ve yargı işlemini kapsamaktadır. Kişiler ve eşyalar, dolayısıyla, uluslararası hukukun sınırlamaları dışında, devlet ülkesinde yaşayan herkes (yurttaş/yabancı) ve bu-

11 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 4. Protokol md. 3/1 için bkz. BOZKURT, *Türkiye'nin Uluslararası Hukuk Mevzuatı*, Ankara 1992, 372.

12 Bkz. 9.

13 BOZKURT (dn. 11), 336 vd.

14 BOZKURT (dn. 11), 353 vd.

lunan herşey (taşınır/taşınmaz) devletin ülkesel yetkilerinin konusunu oluşturur¹⁵.

İşte bu nedenledir ki devletler, yabancıların ülkeye girip girmeyeceklerine veya ikamet edip etmeyeceklerine karar verirler. Bunun sonucu olarak her devlet, genel güvenliğini ve kamu düzenini korumak adına, davranışlarını tehlikeli nitelendirdiği yabancıyı ülkesel yetkisi sonucu sınır dışı edebilir¹⁶. Bu sebeple denebilir ki, ne zaman bir yabancı davranışlarıyla ülkesinde bulunduğu devletin menfaatlerini zedeler, o zaman bu yabancıların sınır dışı edilmesi gündeme gelir¹⁷.

Elbette ki bu kamusal yetki sınırsız değil, belli kurallar çerçevesinde kullanılacak bir yetkidir¹⁸. Toplu sınır dışı yapılamayacağı¹⁹, sınır dışı etmenin hukuka uygun olarak yapılması gerektiği²⁰, sınır dışı etmenin ancak, yabancıların ulusal güvenliği tehdit etmesi veya kamu düzenini bozması²¹ halinde gerçekleştirilebileceği, sınır dışı halinde yabancıya itiraz imkânının sağlanması gerektiği gibi güvenceler, hem milletlerarası düzenlemelerle, hem de milli düzenlemelerle hükme bağlanmıştır. Örneğin KKTC Anayasası md. 13, Anayasada öngörülen hak ve özgürlüklerin yabancılar açısından sınırlanabilmesinin uluslararası hukuka uygun olarak yasa ile mümkün olabileceğini düzenlemiştir²².

¹⁵ Bkz. PAZARCI, *Uluslararası Hukuk Dersleri II. Kitap 3. Bası*, Ankara, 1993, 30; ÜNAL, *Uluslararası Hukuk*, Ankara, 2005, 119; MALANCZUK, *Akehurst's Modern Introduction to International Law 7th Edition*, London, 1997, 75; KABAALIOĞLU/EKŞİ, *Yabancıların Türkiye'den Sınırdışı Edilmesi*, MHB, Yıl 24, Sayı 1-2, 2004, 503.

¹⁶ AYBAY (dn. 2), 251; ASAR (dn. 2), 7; ÇELİKEL (dn. 2), 107; KABAALIOĞLU (dn. 15), 503.

¹⁷ ÇELİKEL (dn. 2), 107.

¹⁸ Özellikle uluslararası hukukta, uluslararası sözleşmelerle bu yetkiye sınırlar getirilmektedir. Bkz. AYBAY (dn. 2), 252.

¹⁹ Bkz. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 4. Protokol md. 4.

²⁰ Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi md. 13 için bkz. undp.un.org.tr, 18/09/2007; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 7. Protokol md. 1 için bkz. BOZKURT (dn. 11), 378; KKTC Anayasası md. 13; T.C. Anayasası md. 16.

²¹ Avrupa Sosyal Şartı md. 19/8 için bkz. www.avrupakonseyi.org.tr, 18/09/2007; Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme (R.G. 05/09/1961 – 10898) md. 32 için bkz. ÇELİKEL/ŞANLI/ÖZTEKİN/ERDEM/ATAMAN/GİRAY, *Milletlerarası Özel Hukuk Sözleşmeleri I. Cilt (Çok Taraflı Sözleşmeler)*, İstanbul, 2005, 135; Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme md. 31 için bkz. undp.un.org.tr, 18/09/2007; Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme md. 22 için bkz. www.isguvenligi.net, 18/09/2007; Avrupa İkamet Sözleşmesi (R.G.17/09/1989 –20285) md. 3/1 için bkz. ÇELİKEL/ŞANLI/ÖZTEKİN/ERDEM/ATAMAN/GİRAY (dn. 19), 481.

²² Benzer düzenleme için bkz. T.C. Anayasası md. 16.

Bu bağlamda, Yüksek İdare Mahkemesi (YİM)'nin 132/96 sayılı kararında yer alan yargıç Nevvar Nolan'ın ifadeleri meseleyi çok güzel bir şekilde özetlemektedir. Buna göre: "Bir yabancı'nın KKTC'ye kayıtsız şartsız girme hakkı yoktur. Devlet, toprakları üzerindeki egemenliği nedeniyle, bir yabancı'nın ülkeye girişine izin vermeyi reddetme hakkına sahiptir. Devletin bir yabancı'nın ülkeye girişine izin vermeme konusunda olabildiğince geniş, iyi niyetle kullanılması halinde nerede ise dokunulmaz bir takdir hakkı vardır"²³.

3. KKTC Hukukunda Sınır Dışı Nedenleri

KKTC hukukunda sınır dışı etme müessesesi, Yabancılar Yasasının "Sınır dışı edilme emirleri" yan başlıklı 14. maddesinde düzenlenmiştir. Ancak, sınır dışı etme sebeplerine ilişkin tüm kuralların bu maddede düzenlendiğini ileri sürme imkânımız yoktur. Yan başlıklar doğrudan sınır dışı etmeye ilişkin olmamakla birlikte, söz konusu yasanın muhtelif maddelerinde sınır dışı etme sebeplerine ilişkin düzenlemelerin yer aldığı dikkati çekmektedir. Bu bağlamda Yasanın daha iyi sistematize edilmiş olması gerektiğine ilişkin görüşümüzü ifade etmek yerinde olacaktır.

Adı geçen 14. madde hükmüne göre, "yasaklı göçmen" olarak nitelenen herhangi bir yabancı veya izinle KKTC'ye girmiş olup, iznin bitmesine rağmen KKTC'de kalmaya devam eden bir yabancı veya Yabancılar Yasası md. 6/1/i'ye göre daha önce sınır dışı edilmiş olan bir yabancı sınır dışı edilebilir. Bu düzenlemeyi daha iyi anlayabilmek için, öncelikle kimlerin "yasaklı göçmen" olarak kabul edildiklerini tespit etmek gerekir. Yabancılar Yasası'nın "yorum" yan başlıklı ikinci maddesinde "yasaklı göçmen"²⁴, bu Yasa kurallarınca Kıbrıs'a girişi yasaklanmış göçmen olarak tanımlanmıştır. Göçmen²⁵ ise, Kıbrıs

²³ Bkz. YİM 132/96, D. 7/2001.

²⁴ Yasa koyucu Yabancılar Yasasında bu kavram yer verirken, 63/2006 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Yasasında "Yasaklı Kişi" şeklinde bir kavrama yer vermiş ve bu kişileri KKTC'ye girişi yasaklananlar olarak tanımlamıştır ki, kanaatimizce "yasaklı göçmen"lerden söz etmektedir. Yasaklı kişi kavramının, yasaklı göçmen kavramına göre daha yerinde bir kavram olduğunu düşünmekle birlikte, birçok kavramı Yabancılar Yasası'ndaki haliyle alan Yabancıların Çalışma İzinleri Yasasının, yasaklı kişi yerine yasaklı göçmen kavramına yer vermiş olması gerektiğini düşünmekteyiz.

²⁵ Göçmen kavramı, çeşitli nedenlerle (ekonomik, siyasi, dini vd.) bağlı bulunduğu ülkeyi

Yerlisi veya ikamet tezkeresine sahip olmayan, ancak sürekli ikamet amacıyla KKTC'ye giren yabancıyı ifade etmektedir. Dolayısıyla, KKTC'ye sürekli ikamet amacıyla gelmiş olup, Kıbrıs Yerlisi olmayan ve ikamet tezkeresine sahip olmayan bir yabancı, aşağıdaki şartların varlığı halinde yasaklı göçmen sayılabilecek²⁶ ve sınır dışı edilmesi gündeme gelebilecektir. Şunu da belirtmek gerekir ki, md. 6/1 gereği, istisnalar hariç²⁷, bu kişilerin KKTC'ye girmelerine de izin verilmez²⁸.

- Herhangi bir yoksul²⁹;
- temyiz kudretine sahip olmayan ve dolayısıyla kendi kendine bakamayan herhangi bir kimse;
- kamu sağlığını tehlikeye sokacak bulaşıcı bir hastalığı bulunan veya kamu sağlığı yararına çıkarılan tüzüklere uymayı reddeden herhangi bir kimse;
- adam öldürmekten hüküm giymiş veya işlediği suç dolayısıyla hapis cezasına çarptırılmış ve dolayısıyla Muhaceret Memuru tarafından istenmeyen göçmen sayılan herhangi bir kimse;
- fuhuş yapan veya yaptıran herhangi bir kimse³⁰;

terk ederek yerleşmek amacı ile başka bir ülkeye giden kişi olarak tanımlanmaktadır. Bkz. ÇELİKEL (dn. 2), 22.

²⁶ Bir kimseye yasaklı göçmen olduğu muhaceret memuru tarafından tebliğ edilir. Bkz. Yabancılar Yasası md. 20 altında çıkarılan Yabancılar ve Muhaceret Tüzüğü md. 18.

²⁷ Yabancılar Yasası ile veya bu yasaya bağlı olarak çıkarılacak tüzüklerle veya Bakanlar Kurulu emirnameleri ile yasaklı göçmenlerin ülkeye girmelerine izin verilebilir. 6. maddenin 2. fıkrasına bakıldığında, Bakanlar Kurulunun uygun göreceği bir süre için ve uygun göreceği koşullarla yasaklı göçmenin KKTC'ye girişine izin verilebileceği görülmüştür.

²⁸ Ayrıca, Yabancıların Çalışma İzinleri Yasası md. 15'e göre yasaklı kişilerin çalışma ve iş kurma izin başvuruları da reddedilir.

²⁹ Kimin yoksul olduğunu takdir etme yetkisi Muhaceret Dairesi Müdürüne verilmiştir. Yoksul tanımının yapıldığı Yabancılar Yasası 2. maddesine göre yoksul: Muhaceret Dairesi Müdürünün kanısınca kendisinin ve geçindirmekle yükümlü olduğu kişilerin geçimini sağlayamayacak durumda olan veya böyle bir duruma düşme veya Devlete yük olma olasılığı bulunan kişidir.

³⁰ YİM kararına konu olan bir davada, Muhaceret Dairesi tarafından değişik erkeklerle metres hayatı yaşadığı ve çalışma iznini paravan olarak kullandığı Emniyet Genel Müdürlüğü raporu ışığında tespit edilen bir kadının yasaklı göçmen ilân edilmiş olmasının incelendiğini görmek mümkündür. Bkz. YİM 19/82, D. 15/82. Türk hukukuna bakıldığında ise, Danıştay'ın fuhuşla uğraşanların sınır dışı edilmelerini mevzuata uygun bulduğunu görmek mümkündür. Bkz. 12. Da., 16 Mayıs 1967, E. 1966/659, K. 1967/817.

- Bakanlar Kurulu tarafından istenmeyen kişi sayılan herhangi bir kimse;
- Kamu düzenini tehlikeye sokan veya devlete karşı düşmanlık uyandıran veya devlet gücüne karşı entrika çevirme olasılığı bulunduğu Bakanlar Kurulunda kanaat uyandıracak delillerle kanıtlanmış herhangi bir kimse³¹;
- Ceza Yasası md. 63'e göre yasa dışı sayılan bir birlik³² veya derneğin üyesi olan herhangi bir kimse;
- KKTC'den sınır dışı edilmiş bulunan herhangi bir kimse;
- KKTC mevzuatı uyarınca KKTC'ye girişi yasaklanmış herhangi bir kimse;
- Yasal şart ve sınırlandırmalara aykırı olarak KKTC'ye giren veya ikamet eden herhangi bir kimse³³;
- KKTC'ye göçmen olarak girmek isteyen ancak göç izni olmayan herhangi bir kimse³⁴;
- Yabancılar ve Yasasının yasaklı göçmen saydığı herhangi bir kimse.

Yabancılar Yasası'nda yer alan bu düzenleme Türk hukukundaki Pasaport Kanunu md. 8 ile benzerlikler göstermektedir. Ancak, söz ko-

³¹ YİM kararına konu olan bir davada kişinin, halk arasında tedirginlik yaratacak ve barış ve düzeni bozucu hareketlerde bulunduğu gerekçesiyle sınır dışı edilmesinin ve ülkeye girişinin yasaklanmasının incelendiğini görmek mümkündür. Bkz. YİM 104/96, D. 27/97.

³² Yasa dışı cemiyetin tarifi için bkz. Ceza Yasası (Fasıl 154) md. 63.

³³ Aybay'a göre bu durumda sınır dışı etme idari yaptırım olarak sınır dışı etmedir; çünkü, kişi herhangi bir sakıncalı davranışı olmadığı halde sınır dışı edilebilmektedir. Bu durum belli bir yükümü yerine getirmemenin yaptırımıdır. Bkz. AYBAY (dn. 2), 265.

³⁴ Bu hüküm göçmen olarak girmek isteyen fakat göç izni olmayanlara ilişkindir. Hâl böyle olunca, göç izni olmayan bir kimsenin "yasaklı göçmen" olarak nitelendirilmesi, diğer bir ifadeyle bu kavramla anılması gayet uygundur. Burada sorulması gereken soru bu maddede yer alan diğer hükümlerdeki kişiler göçmen olmayı istemedikleri halde neden "yasaklı göçmen" adıyla anılıyorlar veya "yasaklı göçmen" kavramı yerinde bir kavram mı? Daha önce belirtildiği üzere, KKTC hukukuna göre göçmen sayılabilmek için, sürekli ikamet amacını taşımak gerekir. Halbuki YİM'in 104/96 sayılı kararına konu olan olayda bir üniversite öğrencisinin yasaklı göçmen ilân edilerek sınır dışı edilmesi ve ülkeye girişinin yasaklanması söz konusu olmuştur. Bir öğrencinin KKTC'de öğrenim amaçlı bulunduğu ve sürekli ikamet amacı taşımadığı düşünülecek olursa, "göçmen" kavramının yerinde bir seçim olmadığı anlaşılır.

nusu maddede yer alan serseriler ve dilencilere ilişkin düzenleme ile suçluların iadesine konu olan suçlardan sanık veya hükümlü olanlara ilişkin düzenleme Yabancılar Yasası md. 6'da düzenlenmemiştir. Pasaport Kanunu bu gibi kişilerin ülkeye girmeleri halinde kendilerine nasıl bir işlem uygulanacağını düzenlememiştir. Bu gibiler, Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun (YİSHK) md. 19 gereği idari icaplara aykırılıktan hareketle sınır dışı edilebilmektedirler. Halbuki Yabancılar Yasası, yasaklı göçmenlerin sınır dışı edilebileceklerini 14. maddesinde açıkça düzenlemiştir.

Yoksul kişilerin yasaklı göçmen sayılacakları 6. maddede düzenlenmiş olmakla birlikte, 15. maddede sonradan yoksul duruma düşen müstahdemlere ilişkin bir başka düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre, Kıbrıs yerlisi olmayan bir kişi, bir hizmet sözleşmesi uyarınca görev yapmak üzere KKTC'ye girer ve sözleşmesinin yürürlük süresi içinde veya sona ermesinden başlayarak altı ay içinde yoksul duruma düştüğüne mahkeme kanaat getirirse, o kişiyi yasaklı göçmen ilân eder. Ayrıca, Yabancılar Yasası md. 20 altında çıkarılan Yabancılar ve Muhaceret Tüzüğü md. 16/3'de yoksul düşmeyle bağlantılı olarak "yasaklı göçmen" sayılmaya ilişkin bir düzenlemeye yer verildiği görülmektedir. Dikkat çekici olan bu düzenleme işverene ait bir yükümlülüğün yerine getirilmemesinden dolayı yabancı işçinin yasaklı göçmen sayılmasına yol açmaktadır. Söz konusu 16. madde muhaceret memuruna Kıbrıs'ta mukavele ile çalışmak amacıyla çalışma izni verilmiş olan bir kişinin Kıbrıs'a girmesini mümkün kılmak amacıyla işvereninden garanti isteme yetkisi vermiştir. Buna göre işveren, söz konusu yabancıнын yoksul duruma düşmesi halinde, kendisini ülkesine iade etme masraflarını karşılamaya yeterli olacak bir garanti vermek durumundadır. Aynı maddenin 3. fıkrasına göre, işveren tarafından garanti verilene kadar, kendisi için garanti istenilen kişi yasaklı göçmen sayılacaktır.

Yukarıdaki şartlar arasında belirtildiği üzere yasal şart ve sınırlandırmalara aykırı olarak KKTC'ye giren ve ikamet eden kişiler yasaklı göçmen sayılmaktadır. Kanun koyucu 6. maddede bu hükme yer verdikten sonra "Pasaportlar ve Vizeler" yan başlıklı 9. maddede pasaportsuz veya vizesiz KKTC'ye giren yabancıların yasaklı göçmen sayılacaklarını ayrıca düzenlemiştir³⁵. Ayrıca, yasal şart ve sınırlandır-

³⁵ Türk hukukuna bakıldığında, benzer bir düzenlemenin Pasaport Kanunu md. 34'te yer aldığı görülür.

malara aykırı olarak KKTC'de ikamet edenler hakkında suç ve cezalar yan başlıklı 19. maddede, ülkeye ziyaretçi izni alarak girenlerden izin süresi dolduğu halde KKTC'den ayrılamayanlar; pasaportla giriş yapmış olanlardan bir ay içinde ikamet, iş yapma veya çalışma izni almayanlar; bu durumları saptanıp söz konusu izinleri almaları için kendilerine süre verilenlerden bu süre için gerekli işlemleri başlatmayanların sınır dışı edilecekleri düzenlenmiştir³⁶.

14. madde ile ilgili açıklamalara geri dönülecek olursa, kanun koyucunun madde içerisinde gereksiz bir tekrara yer verdiği dikkati çekmektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere, yasaklı göçmenler sınır dışı edilebilecek kişiler olarak kabul edilmektedirler ve bu kişiler arasında daha önceden KKTC'den sınır dışı edilmiş bulunan kişiler de yer almaktadır. Dolayısıyla, madde metnine yasaklı göçmenleri dahil ettikten sonra bir kez daha önceden sınırdışı edilmiş kişileri dahil etmeye gerek yoktu; çünkü, bu kişiler zaten yasaklı göçmen olarak kabul edilmektedirler.

Bir diğer eleştiriye açık husus madde 14/5/a'da yer almaktadır. Buna göre, sınır dışı edilecek kişi, Bakanlar Kurulu tarafından istenmeyen şahıslardan veya kamu düzenini bozan kişilerden ya da yasa dışı örgüt üyelerinden ise, sınır dışı edilme sırasında yabancı devlet yurttaşı olması gerekir. Yasaklı göçmen grubuna giren herkes zaten yabancıdır. Dolayısıyla, bu üç gruba girenleri diğerlerinden ayırmanın bir anlamı yoktur. Eğer yurttaş sınır dışı edilmez prensibi vurgulanmak istenmişse, yeri bu bent olmamalıdır. Ama illa ki bir devlet vatandaşı olmaları, yani vatansız olmamaları aranmışsa, o zaman da sorulması gereken soru, neden diğer yasaklı göçmenlerin vatansız olmalarının bir önemi olmadığıdır.

Sınır dışı etme müessesesinden bahsederken, Yabancılar Yasası'nda yer alan terk emrinden de bahsetmek kaçınılmaz hâle gelmektedir. Bunun nedeni, kanun koyucunun terk emrini gerçek anlamıyla düzenleyememiş olması ve terk emrini düzenlerken sınır dışı müessesesine de atıfta bulunmuş olmasıdır.

³⁶ Bu gibi kişiler izinsiz kaldıkları her gün için asgari ücretin bir günlük tutarına eşit miktarda para cezasına çarptırılırlar. Söz konusu kişiler kesilen para cezasını ödemezlerse, çıkış kayıtlarına, bu paranın bir kat fazlasıyla ödenmemesi halinde KKTC'ye girişlerine izin verilmeyeceğine dair şerh düşülür.

Yabancılar Yasası'nın 13. maddesi yasaklı göçmenlerin KKTC'yi terk etmesi emrini düzenlemektedir. Buna göre, yasaklı bir göçmen deniz yoluyla gelmişse geldiği gemi ile, hava yoluyla gelmişse geldiği uçakla veya başka bir uçakla KKTC'yi terk etmesi emredilebilir. Eğer söz konusu yasaklı göçmen daha önce sınır dışı edilmiş bir kimse ise, md. 14 gereği sınır dışı edilmesini teminen tutuklanması sağlanabilir. Dikkat edilecek olursa bu grup yasaklı göçmen için, terk emri yerine sınır dışı etme emri hazırlanıp uygulanması gündeme gelmektedir.

Kanaatimizce, Yabancılar Yasası'nda yer alan terk emri kavramı, yanlış kullanılmış bir kavramdır. Yukarıda belirtilen maddede düzenlenmek istenen terk emri değil geri çevirmedir. Geri çevirme, terk ve sınır dışı işlemleri birbirinden ayrı üç işlemidir. Geri çevirme, sadece ülkeye girmeye teşebbüs etme aşamasında olan kişilere uygulanabilen bir işlemidir. Terk ise, ülkeye girmiş olup da, burada bulunması sakıncalı olan ve sınır dışı edilmek yerine, ülkeden kendiliğinden ayrılması için söz konusu kişiye belli bir süre tanınması ve kendisinin ülkeden ayrılmasıdır. Dolayısıyla, ülkeye giriş için gerekli koşulları yerine getirmeyen yabancıların sınırdan geri çevrilmesi, terkten ayırt edilelidir; çünkü, ülkeye giriş için aranan koşulları yerine getirmediği için geri çevrilen yabancıların "ülkedeki varlığı"ndan söz edilemez³⁷.

Tüm bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere, 13. maddede yer alan düzenleme gerçek anlamıyla bir terk müessesesi değildir. Terk emri denilen şey aslında, sınır kapılarından geri çevirmedir. 13. maddede durum böyle olmakla birlikte, aynı Kanununun 19. maddesinde gerçek anlamıyla terk emrinin düzenlendiğini görmek mümkündür. Buna göre, ziyaretçi/çalışma/iş veya iş kurma izin süresi bitmiş olan ve bu izinleri uzatmamış kişilerden pasaportla gelenlerden, Baş Muhaceret Memuru veya görevli memur, en geç 1 aylık süre sonuna kadar ikamet izni almaları için gerekli işlemleri başlatmalarını veya ülkeden ayrılmalarını ister. İzin için gerekli işlemleri başlatmayanlar, saptanan süre sonunda KKTC'yi terk etmek zorundadırlar. Öte yandan, Yabancılar ve Muhaceret Tüzüğü md. 6/4'e bakıldığında, göç izni alan ancak Muhaceret Dairesi Müdürünü tatmin edecek makul bir sebep göstermeden, göç izni aldığı aynı meslekte veya benzeri bir meslekte çalışmakta kusur işlediği veya çalışmaya devam etmediği takdirde, Muhaceret Dairesi Müdürü, göç izninin verildiği tarihten dört yıl geçmeden

³⁷ AYBAY (dn. 2), 253; Ayrıca bkz. KABAALIOĞLU (dn. 15), 504.

önce herhangi bir zaman, kendisine Kıbrıs'ı terk etmesini emredebilir. Bu emirden yasal menfaatinin ihlâl edildiğini iddia eden kişiye Bakanlar Kuruluna istinaf etme imkânı sağlamak adına, bu gibi emirlerin on beş güne kadar uygulanmayacağı düzenlenmiştir.

Son olarak şunu belirtmek gerekir ki, sınır dışı emrini düzenleyen 14. maddedeki "emredebilir" şeklindeki ifade, idarenin bu konuda takdir yetkisine sahip olduğunu göstermektedir.

4. KKTC Hukukunda Sınır Dışı Kararını Vermeye Yetkili Makam

Sınır dışı etme kararları, bazı hukuk sistemlerinde adli, bazı hukuk sistemlerinde ise idari kararlardır. Yabancılar Yasası md. 14'e göre, sınır dışı etme emrini verme yetkisi Baş Muhaceret memuruna aittir³⁸. Baş Muhaceret memurunun kim olduğu, Yasanın "muhaceret memurları" yan başlığını taşıyan 4. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, içişleri ile görevli Bakan³⁹, KKTC'nin Baş Muhaceret memurudur. Maddenin devamında İçişleri Bakanının bu yetkisini Bakanlığının herhangi bir memuruna devredebileceği düzenlenmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise, kaymakamın ilçesinin muhaceret memuru olduğu düzenlenmiştir. İçişleri Bakanında olduğu gibi, kaymakam da bu yetkisini kısmen veya tamamen devredebilmektedir. Dolayısıyla, KKTC hukukunda sınır dışı etme kararları idari karar niteliğindedir.

Unutulmamalıdır ki, bazı kişilerin yasaklı göçmen sayılmaları başka bir makamın kararına dayandığından, bu gibi durumlarda Baş Muhaceret memurunun sınır dışı kararı verebilmesi bu kararlara bağlıdır. Örneğin kasten adam öldürme dolayısıyla yasaklı göçmen sayılabilmek için, elbette ki mahkeme kararına ihtiyaç vardır. Öte yandan, istenmeyen şahıs olmak dolayısıyla yasaklı göçmen sayılabilmek için Bakanlar Kurulu kararına gerek duyulmaktadır.

³⁸ Sınır dışı edilene kadar muhafaza altına konma kararını da yine Baş Muhaceret Memuru verir.

³⁹ Türk hukukunda da, kapsamlı iptal hali hariç, sınır dışı etme yetkisi YİSHK 21/son'a göre İçişleri Bakanlığına aittir. Şunu belirtmek gerekir ki, Yurttaşlık Yasası'nda vatandaşlığın kapsamlı iptali düzenlenmediğinden, KKTC hukukunda Bakanlar Kurulu'nun vatandaşlığa alınmanın iptali halinde sınır dışı kararı vermesi mümkün değildir.

5. KKTC Hukukunda Sınır Dışı Etmenin Hüküm ve Sonuçları

Sınır dışı etme emri verildikten sonra, söz konusu yabancıyı nereye gönderileceği meselesi ile karşı karşıya kalınmaktadır. Bu meselenin çözümünü Yabancılar Yasası md. 14/2'de bulmak mümkündür. Buna göre, sınır dışı edilmesi emredilen yabancı "ait olduğu ülkedeki bir yere", kanaatimizce bu ifade ile yurttaşı olduğu devlet ülkesi anlatılmak istenmektedir, veya KKTC'ye kendi ülkesi dışında bir ülkeden gelmişse, geldiği ülkeye veya gönderilmeyi kabul edeceği başka bir ülkeye gönderilebilir. Geldiği ülkeye veya gönderilmeyi kabul ettiği ülkeye gönderilebilmesi, yani yurttaşı olduğu devlet ülkesi dışında bir ülkeye gönderilebilmesi Bakanlar Kurulu'nun onayına tâbidir. Aynı zamanda, söz konusu ülke hükümetlerinin ilgili kişiyi ülkelerine almayı kabul etmeleri de gerekmektedir.

Daha önceden sınır dışı edilmiş bir kişi söz konusu ise, bu kişinin sadece, geldiği veya gönderilmeyi kabul ettiği ülkeye gönderilmesi söz konusudur. Bu durumda da yine Bakanlar Kurulu'nun onayı ve ilgili ülke hükümetinin kişiyi kabulü şarttır. Kanun koyucu ülkeye deniz yoluyla gelmiş bulunan yasaklı göçmenlere ilişkin olarak Baş Muhaceret memuruna ayrı bir takdir yetkisi vermiştir. Buna göre Baş Muhaceret memuru, deniz yoluyla gelen herhangi bir yasaklı göçmene, gideceği yeri belirtmeksizin, geldiği gemi ile KKTC'den ayrılmayı emredebilir.

Bakanlar Kurulu tarafından istenmeyen şahıs ilân edilenlerle, kamu düzenini bozan ve yasa dışı örgüt üyesi olan yasaklı göçmenlere ilişkin ayrı bir fıkra düzenleme getirilmiştir. Bu kişilerin yurttaşı oldukları ülkeye, bu kez ait olduğu ülke deyimi yerine yurttaşı oldukları ülke denerek yukarıdaki belirsizlik ortadan kaldırılmıştır, veya Bakanlar Kurulunun direktif vereceği başka herhangi bir ülkeye gönderilebilecekleri düzenlenmiştir. Yurttaşı oldukları ülke dışında bir ülkeye gönderilebilmeleri için, söz konusu ülkenin ilgili kişiyi ülkesine almayı kabul etmesi gerekir.

Madde 14/5/c sınır dışı edilen kişinin taşınır ve taşınmaz mallarının akıbetini düzenlemiştir. Buna göre, söz konusu kişinin KKTC'deki taşınır ve taşınmaz malları için bir temsilci atanıncaya kadar veya söz konusu mallarla ilgili olarak başka bir düzenleme yapıncaya kadar,

Bakanlar Kurulu, isdar edeceği bir yetki belgesiyle, sınır dışı edilen kişinin malları için bir yediemin atayabilir.

14. maddenin son fıkrasına göre sınır dışı edilen kişiler hakkında Baş Muhaceret Memuru, yurttaşı oldukları ülkenin elçilik, konsolosluk veya temsilciliklerine bilgi verir.

Yabancılar Yasası md. 17/3 gereği, sınır dışı edilen kişilerin KKTC dışına çıkmak için yapacakları seyahat masrafları ve seyahatle ilgili masraflar ve KKTC'den ayrılacakları güne kadarki geçim masrafları, Devlet bütçesinden karşılanır. Hâl böyle olunca, devlet tarafından yapılan bu masrafların sınır dışı edilenden tahsil edilip edilemeyeceğine bakmak gerekir. Yabancılar Yasası md. 16/1'e göre, muhaceret memurunun başvurusu üzerine mahkemece devletin masraf yaptığına kanaat getirilirse, masrafların, ilgili kişinin taşınır mallarından yeteri kadarının zaptedilip satılması yoluyla veya taşınmaz mallarından yeteri kadarının satılması yoluyla tahsil edilmesi için emir verilir. Bu gibi emirlerin icrası Ceza Muhakemeleri Usulü Yasası hükümlerine tâbidir.

Bu aşamada akla gelen bir diğer soru, sınır dışı edilmiş kişilerin yeniden KKTC'ye girip giremeyecekleridir. Prensip itibarıyla sınır dışı edilmiş kişiler yasaklı göçmen sayıldıklarından dolayı KKTC'ye girmeleri yasaktır. Ancak, Yabancılar Yasası md. 6/2'ye göre; Bakanlar Kurulu veya Bakanlar Kurulunun direktifi ile herhangi bir muhaceret memuru, bir yasaklı göçmenin, Bakanlar Kurulunca uygun görülecek bir süre için ve uygun görülecek koşullarla KKTC'ye girmesine ve orada kalmasına izin verebilir⁴⁰.

Sınır dışı işleminin şekline ilişkin bir düzenleme Yabancılar Yasası'nda yer almamaktadır. Türk hukukunda da böyle bir düzenleme olmamakla birlikte, tüm idari kararlarda olduğu gibi, bu durumun kişiye yazılı olarak bildirilmesi gerektiği doktrinde kabul görmektedir.

⁴⁰ Yabancılar Yasası md. 6/1'e göre, yasaklı göçmenlerin giriş yasağına ancak Yabancılar Yasası veya bu yasadaki hareketle çıkarılan tüzük veya Bakanlar Kurulu emirnamesiyle istisna getirilebilir. Türk hukukunda ise, YİSHK md. 22 uyarınca sınır dışı edilenler İçişleri Bakanlığının vereceği özel izinle Türkiye'ye dönebilirler. Ancak, ağır hapis cezasını gerektiren bir suçtan mahkum olmuş olan ve cezası infaz edildikten sonra sınır dışı edilenler bir daha T.C.'ye gelemezler (ki KKTC hukukunda böyle bir hüküm mevcut değildir). İçişleri Bakanlığının izniyle transit geçebilirler. Sınır dışı edilmiş olup da tekrar gelen yabancılar hapis ve para cezasına çarptırılırlar. Bu cezaları çektikten sonra sınır dışı edilirler. Bkz. ÇELİKEL (dn. 2), 114.

dir⁴¹. Yabancılar Yasası altında düzenlenen Yabancılar Tüzüğü'ne ekli 2. Cetvel Formül 3 "Yasaklı Göçmene Tebligat" başlığını taşımaktadır. Bu belge kişiye Yabancılar Yasası uyarınca yasaklı göçmen olduğuna karar verildiğinin bildirilmesi için kullanılmaktadır. Muhaceret memuru tarafından imzalan bu belge yasaklı göçmen olarak kabul edilen kişiye tebliğ edilmektedir. Ancak, söz konusu belgede kişinin ülkeyi terk etmesi gerektiğine ya da sınır dışı edileceğine ilişkin herhangi bir uyarı yer almamaktadır. Yine de kişiye yasaklı göçmen olduğunun bildirilmesi yazılı bildirim yükümlülüğüne yönetim tarafından uygun davranıldığını göstermektedir.

6. KKTC Hukukunda Sınır Dışı Etme Kararlarına Karşı Yargı Yolu ve YİM Kararları

YİSHK'da olduğu gibi, Yabancılar Yasası'nda da sınır dışı işlemlerine karşı yargı yolunun açık olup olmadığına ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple, yargı yolunun açık olup olmadığıyla ilgili bir sonuca varabilmek için KKTC Anayasasının YİM'in görev ve yetkilerini düzenleyen 152. maddesinden hareket etmek gerekecektir. Buna göre:

"Yüksek İdare Mahkemesi, yürütsel veya yönetsel bir yetki kullanan herhangi bir organ, makam veya kişinin bir kararının, işleminin veya ihmalinin, bu Anayasanın veya herhangi bir yasanın veya bunlara uygun olarak çıkarılan mevzuatın kurallarına aykırı olduğu veya bunların sözkonusu organ veya makam veya kişiye verilen yetkiyi aşmak veya kötüye kullanmak suretiyle yapıldığı şikayeti ile kendisine yapılan başvuru hakkında, kesin karar vermek münhasır yargı yetkisine sahiptir."

Bu bağlamda, yönetimin eylem ve işlemlerinden menfaati ihlâl edilen ya da hakkı muhtel olan kimse yargı yerine başvurabilir⁴². Anayasa hükmünden anlaşılacağı üzere, yürütsel ve yönetsel yetki kullanan organlar aleyhine, ki bunlar KKTC adına görev veya fonksiyon icra eden, tüzel nitelikli ve organik bünyeli hükümet kurumlarıdır⁴³, yar-

⁴¹ AYBAY (dn. 2), 272.

⁴² NECATİGİL, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde Yönetim Hukuku ve Anayasa Yargısı*, Lefkoşa 1986, 17.

⁴³ Bu bağlamda Bakanlar Kurulu, bakanlık ve devlet daireleri ile yerel yönetimler Anayasa md. 152 kapsamındaki organ ve makamlardır. Bkz. NECATİGİL (dn. 45), 19.

gı yolu açıktır. Yabancılar Yasası md. 4'e göre sınır dışı etme yetkisi İçişleri Bakanlığı'na ait olduğuna göre, sınır dışı etme kararları da yargı denetimine tâbi demektir⁴⁴.

Şunu belirtmek gerekir ki, yönetim makam ve organlarının yapmış oldukları her türlü işlem yönetsel işlem olarak nitelendirilmediğinden iptal davasına konu teşkil etmeyebilir. Bu bağlamda, yönetimin tek yanlı olarak yaptığı ve irade açıklaması ile hukuk alanında değişiklik yaratan işlemleri ancak iptal davasına konu olabilecektir. Bir başka ifadeyle, yönetsel karar veya işlem, kararın alındığı veya işlemin yapıldığı zamanda belirli veya belirlenebilir bir kişinin yasal hak ve menfaatlerini doğrudan etkilerse yargıya götürülebilecektir⁴⁵. Sınır dışı etme işlemlerinin bu kapsama girdiği hususunda herhangi bir şüphe yoktur. Dolayısıyla, KKTC'de sınır dışı müessesesini daha iyi anlamak adına, YİM'in, sınır dışı işlemlerine karşı açılan davalarla ilgili verdiği kararları incelemenin yerinde olacağı kanaatindeyiz.

Yukarıda belirtilen Anayasa hükmünden hareketle, dört nedenden ötürü YİM'in sınır dışı etme kararlarını iptal edebileceğini söylemek mümkündür. Bunlar; Anayasaya aykırılık, yasaya veya yasa altında çıkarılan mevzuata aykırılık, yetki aşımı veya yetkilerin kötüye kullanılmasıdır.

Yapılan incelemeler göstermiştir ki, YİM'de açılan davaların çoğunluğu sınır dışı etme kararına karşı değil, ülkeye giriş yasağına ilişkindir. Yani kişiler daha çok yasaklı göçmen ilân edilmelerine karşı yargı yoluna başvurumaktadırlar⁴⁶. Bu bağlamda YİM'in 132/96 sayılı kararına konu olan davada, kişi, yasaklı göçmen ilân edilerek KKTC'ye girişinin yasaklanmasına karşı dava açmış olmakla birlikte, söz konusu kişi hakkında verilmiş ancak KKTC'de bulunmadığı için uygulanamamış bir de sınır dışı kararı olması dikkat çekicidir.

YİM, yönetim tarafından alınan bazı sınır dışı etme kararlarını, gerekçe ortaya konmadığı için iptal etmiştir. 193/89 sayılı YİM kararının, yönetimin aldığı KKTC'de ikameti sakıncalıdır, adadan ihracı ve

⁴⁴ 60/90 Sayılı Yüksek İdare Mahkemesi Yetki Yasası, md. 2 ve 3 altındaki ek cetvelde Bakanlıkların işlem ve kararlarının üç yargıçtan oluşan YİM tarafından incelenip karara bağlanacağını düzenlendiğini görmek mümkündür.

⁴⁵ NECATİGİL (dn. 45), 23.

⁴⁶ Bkz. YİM 114/84, D. 47/87; YİM 132/96, D. 7/2001; YİM 19/82, D. 15/82.

adaya girişinin yasaklanması gerekir şeklindeki kararın hükümsüz ve etkisiz olduğunun hükme bağlanması istemine dayandığı görülür. Söz konusu kişi, askeri yasak bölge ihlâli nedeniyle aleyhine iki kez dava açılmış ve hapis cezasına çarptırılmış bir kişidir. Bilindiği gibi Yabancılar Yasası md. 6/1/d, işlediği suçtan mahkum edilerek hapis cezasına çarptırılan ve cezası kayıtsız şartsız affedilmemiş bulunan bir kimsenin Muhaceret Memuru tarafından yasaklı göçmen sayılabileceğini hükme bağlamıştır. Öte yandan aynı Yasanın 14. maddesi, yasaklı göçmenlerin sınır dışı edilebileceklerini düzenlemiştir. Ancak yönetim, kişinin adaya sokulmaması üzerine şöyle bir gerekçe göstermiştir: Söz konusu şahsın, Fasıllık 105 Yabancılar ve Muhaceret Yasası ve işbu Yasa altında isdar edilmiş olan tüzük kuralları uyarınca, yerine getirmekle yükümlü olduğu yasal görevlerini zamanında yerine getirmemiş olması ve/veya ihmal etmiş olması ve/veya kasıtlı olarak yerine getirmemiş olması nedeniyle adadan ihraç edilerek girişi yasaklanmıştır. Kanaatimizce, İçişleri Bakanlığı, kişinin 31.12.1977 tarihinde ikamet ve çalışma izninin dolmuş olması ve 21.01.1978 ve 04.05.1978 tarihlerinde hapis cezasına çarptırılması üzerine böyle bir karar almıştır. Gerçi, sınır dışı kararının 13.09.1989 tarihinde verilmesini, yani izin bitmesinden itibaren 12, hapis cezasından itibaren ise 11 yıl geçmiş olmasını anlamaya imkân yoktur. Dolayısıyla bu olayda, söz konusu kişi hem md. 6/1/k, hem de md. 6/1/d'den dolayı yasaklı göçmen statüsündedir ve md. 14 gereği sınır dışı edilmesi mümkündür. Ancak yönetimin, gerekçesiyle birlikte bu yasal dayanakları içeren bir karar vermemiş olması, söz konusu kararın YİM tarafından keyfi olarak nitelendirilmesine ve iptaline yol açmıştır. YİM kararında, yönetimin, "KKTC bölgesinde ikameti sakıncalı görüldüğü" şeklindeki ifadesini geniş ve muğlak bir ifade olarak nitelendirmiş ve mevzuat açıkça veya zımnen gerekçe göstermeye gerek olmadığını belirtmedikçe, yönetimin gerekçe gösterme yükümü altında olduğu vurgulanmıştır.

Bilindiği gibi, KKTC bir üniversiteler adası haline gelmiştir ve zaman zaman öğrencilerin sınır dışı edilmeleri de gündeme gelmektedir. Yine yukarıdaki örnekte olduğu gibi, yönetimin sınır dışı etme kararında gerekçe veya yeterli gerekçe göstermemiş olması dolayısıyla açılan bir davada YİM, söz konusu kararın iptalini hükme bağlamıştır. Davacı, 1993 yılında KKTC'ye gelmiş ve 1996 yılında sınır dışı edilmiş bir öğrencidir. Söz konusu öğrencinin iddiası gerekçe veya yeterli ge-

rekçe gösterilmeden sınır dışı edildiğidir. Davalı Muhaceret Müdürlüğü, öğrencinin, ikamet izni almadığı, halk arasında tedirginlik yaratacak hareketlerde bulunduğu, barışı ve düzeni bozucu davranışlarda bulunduğu ve Üniversiteden geçici olarak uzaklaştırıldığı için sınır dışı edildiğini ileri sürmüştür. Sınır dışı kararının gerekçesinde ise, tıpkı yukarıdaki örnekte olduğu gibi, "KKTC'de ikameti sakıncalı" ibaresi yer almıştır. Muhaceret Müdürlüğü aynı zamanda bir kişinin ülkeye girişinin yasaklanmasına Bakanlar Kurulu'nun karar verdiğini ileri sürmüştür. Kanaatimizce bu iddia, Yabancılar Yasası md. 6/1/g'ye, yani Kişinin kamu düzenini bozucu davranışlarda bulunması ve Devlete karşı entrika çevirme olasılığı olduğunun Bakanlar Kurulunca kabulüne ve md. 6/1/k'ya yani yasal koşulları yerine getirmeyerek ikamet izni almamış olmaya dayandırılmak istenmiştir. Ancak YİM'in de kararında belirttiği gibi, Bakanlar Kurulu'nun böyle bir kararı olmaması dolayısıyla Muhaceret Müdürü yetkisini aşmıştır. Ayrıca YİM, öğrencilerin genellikle ikamet izni almadıklarını ve bunun hoşgörülle karşılandığını vurgulayarak, sınır dışı kararında rolü olmadığını hükme bağlamıştır. Hâl böyle olunca, söz konusu sınır dışı ve ülkeye girişin yasaklanması kararları YİM tarafından iptal edilmiştir.

İncelenen kararlar göstermektedir ki, yönetimin vermiş olduğu sınır dışı kararlarını gerekçelendirememesi ve muğlak ifadelerle yer vermesi, söz konusu kararların YİM tarafından iptaline yol açmaktadır. Öte yandan yönetimin, sınır dışı kararlarını genellikle md. 6/1/k'ya, yani verilen izinlerdeki koşul, yasaklama ve sınırlamalara riayet etmemeye dayandırmaya çalışması ve diğer hükümlerin devreye sokulabileceği hallerde dahi⁴⁷ bunlara başvurmaması dikkat çekicidir.

⁴⁷ YİM 19/82, D. 15/82 sayılı kararda, yönetim, kişinin fuhuş yaptığı ve çalışma iznini paravan kullandığı iddiasında bulunmuştur. Burada yönetim her ne kadar kamu töresinin tehlikeye sokulmasını ileri sürmüşse de, esasen iddiasını çalışma izninin koşullarına riayet etmemeye (yani Yabancılar Yasası md.6/1/k'nın ihlâlinden hareketle yasaklı göçmen statüsüne girmeye) dayandırmış, YİM ise kişinin çalışma iznine uygun olarak bir işyerinde tezgâhtar olarak çalıştığına tespiti üzerine yönetimin verdiği kararı iptal etmiştir. Halbuki söz konusu karar md. 6/1/e (fuhuş yapma) veya md. 6/1/g'ye (genel ahlakı tehlikeye sokacak biçimde davranma) dayandırılıysaydı, sonuç farklı olabilirdi.

7. Sonuç

KKTC'de yabancıların sınır dışı edilmesine ilişkin temel kuralların yer aldığı Yabancılar Yasası, kaleme alınış biçimi dolayısıyla, birtakım hususların anlaşılmasını güçleştirmekte, kavram karmaşasına yol açmakta ve sistematigi bozmaktadır. Bu durum bazı hükümlerin amacına hizmet edememesine, diğer bazılarının ise hangi amaca hizmet ettiklerini tespit etmekte güçlüğü yol açmaktadır.

Buradan hareketle özellikle üç hususa değinmekte yarar olduğu inancındayız. Bunlardan ilki "yabancı" kavramının tanımına ilişkindir. Yabancı kavramının tanımına dahil edilen "Kıbrıs yerlisi" olmama koşulu, hem Yabancılar Yasası'nın Yurttaşlık Yasasıyla çelişmesine yol açmış, hem de yapılan tanım bu gibi kişilerin tespitini güçleştirdiğinden söz konusu koşulun uygulanırlığı tereddüde neden olmuştur.

Sınır dışı edilebilecekler arasında yer alan "yasaklı göçmen"lerin bu kavramla anılmaları diğer bir eleştiri sebebinin oluşturmaktadır. Bunun nedeni, bu gruba giren herkesin sürekli ikamet amacını taşıdıklarını ileri sürme imkânının olmamasıdır. Hâl böyle olunca, "göçmen" kavramı yerindeliğini yitirmektedir. Kaldı ki yasa koyucu, bu kavrama bağlı kalmayarak, Yabancıların Çalışma İzinleri Yasası'nda "yasaklı göçmen" yerine "yasaklı kişi"lerden söz etmiştir.

Terk emri'nin farklı yasal düzenlemelerde farklı şekilde düzenlenmiş olması hayret verici üçüncü husustur. Yasa koyucu, Yabancılar Yasası'nın terk emri yan başlıklı 13. maddesinde geri çevirmeyi düzenlemiş, aynı yasanın 19. maddesinde ise gerçek anlamıyla terk emrine yer vermiştir.

Yasal düzenlemelere ilişkin sıkıntılar bir yana bırakılacak olursa, yönetimin uygulamalarından kaynaklanan sorunların da olduğu görülmür. Verilen sınır dışı kararlarının tatmin edici gerekçeden yoksun oluşu ve yasal dayanağın yönetim tarafından net bir şekilde ortaya konulamaması, söz konusu kararların YİM tarafından iptaline yol açmaktadır.

KKTC hukukundaki sınır dışı müessesesinin prensip olarak Türk hukukundaki düzenlemelerle benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür. Ancak, bir kısmı yukarıda belirtilmiş olan eleştiriye açık hususlar, söz konusu yasal düzenlemeleri olması gerekenden uzaklaştır-

maktadır. Bu düzenlemelerin elden geçirilmesinin, hem yönetimin, hem yargının hem de bu düzenlemelerin muhataplarının lehine olacağı kanaatindeyiz.